

5. Goleman, D. (1995). *Intelligence Emotional: Why it can matter more than IQ*. In *Goleman D. Bantam Books*. <https://www.amazon.com/Emotional-Intelligence-Matter-More-Than/dp/055338371X>
6. Magnano, P., Craparo, G., & Paolillo, A. (2016). ARTICLE INFO INTERNATIONAL JOURNAL OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH Resilience and emotional Intelligence. *INT.J.PSYCHOL.RES*, 9(1).
7. Moreno-Fernandez, J., Ochoa, J. J., Lopez-Aliaga, I., Alferez, M. J. M., Gomez-Guzman, M., Lopez-Ortega, S., & Diaz-Castro, J. (2020). Lockdown, Emotional Intelligence, Academic Engagement and Burnout in Pharmacy Students during the Quarantine. *Pharmacy*, 8(4), 194. <https://doi.org/10.3390/pharmacy8040194>
8. Naudužienė, G. (2020). EMOTIONAL INTELLIGENCE OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION, STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS AND SATISFACTION. *Pedagogika Szkoły Wyższej*, 101-112, 21–32.
9. Švietimui : konferencijos pranešimų medžiaga, 2020 m. gruodžio 2 d. / edited by D. Rutkauskienė : Kaunas University of Technology. ISSN 2335-2140. 2020, p. 33-43.
10. Un, H., Wang, S., Wang, W., Han, G., Liu, Z., Wu, Q., & Pang, X. (2021). Correlation between emotional intelligence and negative emotions of front-line nurses during the COVID-19 epidemic: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing*, jocn.15548. <https://doi.org/10.1111/jocn.15548>
11. Zuzevičiūtė, Vaiva; Naudužienė, Gitana. Emotional intelligence and on-line studies: students' perspective // ALTA'20: Advance learning technologies and applications : short learning programmes : annual international conference for education : conference proceedings, 2nd of December, 2020 = Pažangios mokymosi technologijos ir aplikacijos : trumpos mokymosi programos : tarptautinė konferencija skirta

Коберська Тетяна Ананіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Первинно термін «інтелект» відносився винятково до раціональних мислительних функцій людської психіки й найчастіше з ним пов'язували ефективність навчання. Сьогодні він охоплює пізнавальні й емоційні процеси в цілому й отримує нові значення при включенні людини у складноорганізовані середовища. Ототожнюється інтелект з «системою розумових операцій, з способом і стратегією розв'язання проблем, з ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що потребує пізнавальної активності» [1, с. 142].

Усе більшу популярність серед психологів, педагогів завойовує підхід Г. Гарднера, викладений у книзі «Структура розуму: теорія множинного інтелекту». Він зазначає, що людина використовує одну або ж декілька основних операцій чи механізмів обробки інформації, які працюють із різними її видами. Автор подає перелік видів інтелекту: лінгвістичний, логіко-математичний, музичний, просторовий, тілесно-кінестетичний, особистісний. Враховуючи культурну динаміку, згодом веде мову про дослідження таких видів інтелекту, як:

духовний (релігія, містика, богослів'я), моральний (цінності, етика), екзистенційний (здатність розв'язувати глобальні проблеми), а нещодавно – про цифровий (digital) інтелект. Така позиція передбачає, що людина має різні види інтелекту, кожен з яких можна усвідомлено розвинути і посилити.

Сучасні ідеї освіти полягають у потребі долучення людину до активного і безперервного процесу відкриття світу, а її основним завданням стає перехід від репродуктивних до креативних форм навчання, звернення до індивідуальних особливостей у навчанні, стимулюючи пошукові та творчі орієнтації особистості. Метою даної розвідки є аналіз шляхів застосування освітнього потенціалу теорії множинного інтелекту в практичному аспекті, а також дослідження екзистенційного інтелекту, як інтегрального психічного утворення в структурі емоційного інтелекту, який відповідає за породження, моделювання і перебудову ментальних конструктів світу шляхом постановки й розв'язування задач, що особливо актуально у стратегії розвитку особистості.

Дослідження даного феномену вказує на побутування різних тенденцій, від об'єктивного аспекту його виникнення – до неповторного прояву його суб'єктивного змісту і можливостей застосування для самотворення. Відповідно здійснення філософського аналізу процесів мобілізації життєвих ресурсів у розбудові людиною себе як суб'єкта самотворення, а також потенціалу пізнавальної та емоційної активності особистості й чинників їх розвитку викликають науковий інтерес.

Особливе місце у структурі емоційного інтелекту в процесі становлення особистості, займає екзистенційний інтелект. Говард Гарднер наголошує, що даний тип найбільше відрізняє людей від тваринного світу, оскільки вимагає задуматись про сенси і причини свого існування та піднімати ряд інших філософських проблем [1]. Саме активізація природного тяжіння до пізнання дійсності, пошуку закономірностей його функціонування дозволяє особистості повноцінно зреалізовувати власні ресурси на шляху до осягнення сенсу свого існування і життєвого призначення. Завдяки пошуковій активності людина формує себе у вимірах індивідуальності, що прагне особистісного самовизначення, самоствердження та зростання. Примітно, що розвиток екзистенційного інтелекту пов'язаний з такими якостями, як відповідальність, самостійність.

Грунтовні дослідження пізнавальної активності особистості у контексті проблематики її становлення як мислячої істоти та продукту культури прослідковуємо у працях Ч. Спірмена, Л. Виготського, Л. Термена, Ж. Піаже, Р. Стернберга, Л. Засекіної, О. Старовойтенко та ін. Американські психологи Д. Карузо, П. Саловей і Дж. Майер розробили концепцію емоційного інтелекту. Автори акцентують, що емоції впливають на формування нашої особистості, вибору соціальних ролей, пронизують всі сфери: стосунки в сім'ї, навчання, бізнес, кар'єрний поступ, амбіції людини і вміння їх втілювати.

Д. Гоулман пропонує модель емоційного інтелекту, що складається з п'яти компонентів: самопізнання, саморегуляція, мотивація, емпатія і соціальні навички [6]. У психологічній концепції емоційного інтелекту К. Саарні обґрунтовано поняття «емоційна компетентність» – сукупність здібностей та вмінь важливих для забезпечення емоційної регуляції у повсякденних

комунікативних ситуаціях [7]. Аспекти емоційної грамотності розглядає К. Штайнер. На думку автора, емоційно грамотним є той, хто володіє системою необхідних для життя здібностей, на зразок здатності розуміти власні емоції, адекватно виражати їх, відчувати емпатійність тощо [4].

Загалом екзистенційний інтелект це – здатність чутливості, емпатійності, застосування інтуїції та цінностей у підході до існування людини й світу. Це самоаналіз космосу та його елементів, здібність ставити і відповідати на абстрактні питання людства. Екзистенційний інтелект пов'язаний з духовністю, трансцендентністю проте його не варто ототожнювати виключно з релігійністю.

Водночас екзистенційний інтелект це – особисті історії, будь які події, що торкаються кожного із нас, адже ми переживаємо екзистенційні ризики як у родинному життєвому колі так і суспільних відносинах, що й викликає у нас певні рефлексивні питання. Важливим при цьому є саме постановка питання, можливо навіть і без очікування відповіді, бо питання може працювати навіть більше ніж просто відповідь. Адже коли відповіли, ми вже перестаємо розмірковувати та приймаємо відповідь як певну даність, як висновок, не рухаючись рефлексивно далі. Питання є стимулом.

Кожна людина проходить власну історію. Наша особиста історія досить коротка. Саме це якраз і виступає додатковою напругою. Як вийти з цієї кризи? Емоційно, рефлексивно, через рух, адже будь-яку напругу потрібно виводити на периферію. Емоційна криза – це екзистенційний виклик самому існуванню людини, як істоти, що усвідомлює відповідальність. Сам термін «відповідальність» означає буквально «відповідь» на виклики. Вже як подальший розвиток, відповідальність – це і є створення сенсу. Якщо ти береш на себе відповідальність тоді і з'являється зріла особистість. Філософський підхід у стратегії розвитку свідомої особистості передбачає формування сенсових запитань та пошук на них відповідей. Це важливе покликання, коли ми здатні його зрозуміти. Людина може витримувати найтяжчі випробування коли вона бачить у них сенс. Вся складність полягає у створенні цього сенсу [3].

Усі типи інтелекту взаємопов'язані між собою. Якщо ж розвивати один з них, інші, суміжні з ним, також будуть розвиватися. Освітнє завдання розвитку екзистенційного інтелекту полягає у застосуванні індивідуального підходу під час навчання, врахування поліваріантності, що означає вибирати, які теми, концепти, ідеї мають значну вагу для саморозвитку та самоздійснення і презентувати їх якомога більшою кількістю способів. У формуванні екзистенційного інтелекту провідне місце належить саме філософським дисциплінам, які мають для цього значний теоретичний та методологічний арсенал. Прикладом вдалої освітньої практики є практика та відеокурс «Екзистенційний інтелект» І.Козловського [4].

Щоб вийти далі за рівень знання та розуміння потрібно під час проведення семінарів, освітніх тренінгів мати на увазі ступені складності пізнавальних здібностей за таксономією цілей Б.Блума, що містить ряд рівнів: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка [5]. Особистісний, творчий підхід може зреалізовуватись під час навчання у таких альтернативних завданнях як філософське есе, погляд на події під кутом зору

іншої особи, проблемні питання, ведення інтерв'ю, блогу, розбір кейсових завдань, а також у методиках кооперативного навчання (Д.Спенсер), що передбачають роботу малими групами, у парах, проведення рольових ігор, залучення до дебатів, конференцій та ряд ін.

Отже, освітні завдання подібних практик лежать у площині розвитку найрізноманітніших здібностей, які здатні забезпечити можливість успішно діяти, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення на основі моральної відповідальності у відповідності до викликів сьогодення. Розвиток екзистенційного інтелекту в контексті теорії множинного інтелекту має стратегічне методологічне значення для формування активної, ініціативної особистості й вартий займати достойне місце в освітньому процесі вищої школи.

Список використаних джерел

1. Гарднер Г. Структура розуму: теорія множинного інтелекту. М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. 512с.
2. Козловський І. Екзистенційний інтелект URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b7wnVvV0PB8>
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 160с.
4. Штайнер К. Емоціональна грамотність: інтелект с серцем. Руководство по улучшению личных и профессиональных отношений. Киев: ТОВ «Интерсервис», 2016. 303 с.
5. Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. – Teaching and Educational Development Institute, The University of Queensland URL: <https://docviewer.yandex.ua>
6. Goleman, D. Working with emotional intelligence. — New York : Bantam Books, 1998.
7. Saarni C. The development of emotional competence. New York, 1999. 381p.

Кочубей Алла Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування,

м. Рівне, Україна

Олексін Юрій Петрович,

доктор педагогічних наук, професор,

Національний університет водного господарства та природокористування,

м. Рівне, Україна

Якубовська Світлана Святославівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет водного господарства та

природокористування,

м. Рівне, Україна

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСОБИСТІСНИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Погоджуємося з думкою, що розвинений множинний інтелект [2] (лінгвістичний (словесний розум), логіко-математичний (числовий/розсудливий розум), просторовий (візуальний розум), тілесно-кінестетичний (тілесний розум),